

Husserl IV

Petr Rezek

◆ bytový seminář, česky, vznik: 16. 1. 1984

◆ private seminar, Czech, origin: 16. 1. 1984

Husserl IV [1984]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (1984-01-16 Petr Rezek – Husserl IV (1)_044Sez a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: 16. 1. 84, Husserl 4.

Vidíte to v tom názvu, že pojednává o Brentanově učení o původu času a podává jeho kritiku. Zhruba polovina, ty první paragrafy čtyři, pět, to jsou tedy názory Brentanovy a paragraf šest je tedy kritika toho Brentanova pojetí. Nejdůležitější asi dva odstavce jsou pro nás v tom paragrafu šest. Nebudeme to asi číst celé větu za větou, zrovna ty věty, co mám na mysli v těch dvou odstavcích paragrafu šest, tak ty samy myslím, že nám vystačí na to, když budu chtít vysvětlit dost důkladně, tak vystačí na celý večer.

Já myslím, že tu Brentanovu nauku vám nejprve shrnu, prostě jak jsem si to tady přečetl, pak to doložím některými citáty řekněme. A potom tedy by měla následovat ta kritika, kterou taky už vám teď dopředu trochu naznačím, aby bylo vidět, jak je ten dnešní text koncipován. Já vám podám takový výklad posléze, pak hlavně v souvislosti s tou kritikou, který bude vycházet z jiných spisů Husserlových, ale ne vzdálených, totiž z *Logických zkoumání*, a který podle mého názoru by mohl ukázat, že takový jeden ze základních, ne-li nejzákladnější objev Husserlův, objev takzvaných objektivujících aktů, ten, jak vám ukážu, vyrostl v takové polemice s Brentanem, zase s jednou základní Brentanovou větou.

Já vám ukážu, že se mi zkrátka zdá, že zcela stejným postupem, který vedl k tomu objevu těch objektivujících aktů, tak zcela stejným postupem Husserl zde rozebírá Brentanovy názory o čase a dospívá zase k jinému pojetí, ale ten postup v *Logických zkoumáních* a zde je myslím strukturálně tentýž. Spočívá zatím zhruba řečeno v tomhleto.

Brentano podal klasifikaci psychických fenoménů. Říká, jsou tři druhy psychických fenoménů: představa, to je jedna skupina, dále soud, souzení. Vždyť víme, že u Brentana psychický fenomén je ten proces, to představování, takže když je to představa, měl bych lépe říct představování, souzení, to je druhá skupina, a ve třetí jsou takové dva póly: láska-nenávist, případně milování-nenávidění. On sám říká taky *Liebe und Hass*.

Husserl se zřejmě zabýval podrobně otázkou, jaké zážitky odpovídají soudu. Teď nemyslím to souzení, ale soudu, z jakých zážitků se buduje, ustavuje něco takového jako soud. A teď podle Brentana, když soudíme nebo milujeme či nenávidíme, to znamená ten druhý a třetí psychický fenomén, tak nám ten první, totiž představování, musí dát ten předmět, o kterém soudíme nebo který milujeme či nenávidíme. Musí představování nám dát takzvanou pouhou, Brentano tomu říká – nebo to říkají oba – pouhou představu. Pouhá představa toho, k čemu se pak v souzení chovám, a v souzení se k tomu chovám tak, že to buďto přijímám, nebo odmítám. Tohle říkám trošičku moc stručně, ale snad jsem to neřekl úplně špatně.

Hlavní je tahle myšlenka, že kdybychom soudili, tak bychom nejprve museli mít představu toho, k čemu se pak budeme vztahovat tím přijímajícím nebo odmítajícím způsobem. Tuhleto koncepci Husserl nazývá koncepcí nějakého plus. Mám pouhou představu a teď k tomu přistupuje nějaké plus, totiž ještě stažení se k tomu jako přijímání nebo odmítání. Já pak, když bude potřeba, to řeknu podrobně, ale v rámci té souvislosti to líčím dostatečně. Plus.

No a Husserl teď tvrdí, že on žádné to plus, když soudí, není schopen najít, že by byla pouhá představa plus přijímání nebo odmítání. Přesně tímhleto způsobem, uvidíte, představa a nějaké plus takhle pojímá Brentano časové vědomí.

Jenom chci předdeslat, odbočit, že všechny tyhle výtky Husserlovy vůči Brentanovi, včetně toho, co tady uslyšíme, to nejsou destruktivní kritiky, nýbrž bez toho Brentana by Husserl ty své objevy nebo analýzy nemohl podniknout. Takže on podrobně kritizuje názory, které vycházejí z toho objektivního času. Ale zrovna si volí Brentana, který má psychologickou koncepci, zvláštní, ojedinělou, která se nedá srovnávat s jinými v té době. A tak to bylo i v těch *Logických zkoumáních*, když s ním polemizuje o ten soud. Vypadá to takhle, ta strukturální podobnost těch argumentů vůči teorii soudu Brentanově a teď vůči teorii časového vědomí.

Strukturální obdoba je v tom, že Brentano, jak tady budeme také číst, nepřipouští modifikaci i v rámci té představy, toho prvního typu zážitků. Není více druhů představ nějak kvalitativně. Pouhá představa vždycky je něčím doplněna a pak říkáme, že o tom předmětu soudíme, anebo ho posuzujeme nějak z hlediska hodnot, pak jsme v tom třetím typu, chtění-nenávidění. Ale podstatně ta představa pouhá je jenom jednoho typu, ta už nemá nějaké pododruhy, nějaké druhy nebo tak.

Jiný hlas: A tohleto přesně, to si žádá, aby soudíme-li, aby k pouhé představě přistoupilo plus, a aby, máme-li mít nějaké časové vědomí, tak aby k pouhé představě, která není časová, aby přistoupilo nějaké plus, které bude plusem časového momentu. Tohleto je schéma Brentanova pojetí soudu a i časového vědomí. Pramení z jeho klasifikace, z jeho pojetí psychických fenoménů.

No a teď Husserl namítá, ale to je dost komplikovaná otázka. Možná, jak jsem říkal, že jsem to chtěl probírat spíš později, možná že bude stačit, když vás upozorním na tohleto, že Husserl to plus odmítá. Bude ho odmítat i v tom čase. Vysvětlit, co jsou to ty objektivující akty, to bych si možná nechal radši až po přestávce. Také tady padne třeba to slovo, uvidíte, nebo možná to tu nebudeme číst, ale ta objektivace je zde také zmíněna. Znamená to vědět, znova připomenout ten problém toho uchopení, jak jsme to měli v tom příkladě s tou arabeskou a tak dále.

Takže to řešení zatím ani nenaznačuji, protože se bojím, že by to bylo, když to řeknu moc stručně, nesrozumitelné. Stačí snad s tím, když řeknu, že Husserl má vážné důvody, aby tu teorii toho plus jak v teorii soudu, tak časového vědomí odmítl. Ty důvody pro to odmítnutí v tom pojetí času, časového vědomí, ty se tady dozvíme.

Takže teď první polovina tedy Brentanovy názory, trošičku podrobněji, jak si to Brentano představuje. Hlavně bychom měli také zdůraznit, v čem je to Brentanovo novum, že on není jeden mezi mnohými, nýbrž je výjimkou mezi mnohými.

Takže můžeme přistoupit k tomu. Není v tomto textu, když to člověk čte poprvé, úplně jasné, že ty první paragrafy 4 a 5, že pořád jde o Brentana. Tak to vám jako říkám předem, že když si to člověk přečte pořádně, tak vidí, že se pořád líčí ten Brentano, i když není pořád zmiňován.

Je ten text zahájen citátem, který, jak je v tom *haagském vydání* poznamenáno, pochází patrně z nějakého opisu Brentanových přednášek. V té době to rozhodně nebylo vydáno, teď možná už jo, ono vyšla řada věcí po válce Brentanových, ale to já tedy nevlastním.

Tak v čem spočívá ta Brentanova charakteristika nebo výklad o původu času? Paragraf se jmenuje *Původní asociace*. To je termín, který bude klíčovým, kterým se původ časového vědomí bude vysvětlovat. Tohle čtete hned v té druhé větě. Brentano se domnívá, že nalezl řešení v původních asociacích, a teď je citováno: „ve vzniku bezprostředních představ paměti, které se pojí podle zákona, jenž nepřipouští výjimku, právě platným představám vjemu bez jakéhokoli prostředkování.“

Potom je vložena věta, která to „jenž nepřipouští výjimku“ tak trošku mate, tak ta základní věta je, že se jedná o vznik paměťových představ (*Gedächtnisvorstellungen*), které se připojují, pojí představám, které právě máme. Tady to „k právě platným představám“, to „platným“ je poněkud zavádějící, aby si člověk zase nemyslel, že jde o nějakou platnost, ať už logickou nebo jakoukoli. Tam je řečeno *jeweiligen*, to já to nemůžu najít. No, jako vždycky ty, které máme jako přítomné, tak k nim se teď připojí nějaké jiné představy. A v těch připojených, víte, to je to plus, v těch se totiž připojí ten moment minulosti. Proto se tomu říká...

Ano, ten citát by se dal takhle rozčlenit. Jsou tu dvoje představy: paměťové, které souvisí s pamětí a s minulostí, a pak jsou tu ty *jeweilige Wahrnehmungsvorstellungen*, tedy vjemy. To vjem a vzpomínka, to je prostě ten protiklad, který je zde východiskem. To ono „představy vjemu“, já se domnívám, že to v tom není dobře přeloženo. Představy vjemu, to by měly být vjemové představy. Já si nepředstavuji vjem. *Wahrnehmungsvorstellung* podle mě, mně to trošku mate, že to *Wahrnehmung* tam překládají jako vjem, to češtině neodpovídá. *Wahrnehmung* už je úroveň reflexe. No, ale to se překládá jako vjem. To jo, to zas jo, ale jde o ten genitiv, nebo jestli se to má překládat tím genitivem u toho podstatného jména, poněvadž to je dvojznačné. Jako já bych si představoval vjem. Vjemová představa. Všecko je představa u

Brentana v nějakém smyslu, anebo musí mít představu ve svém základu, soud musí mít představu ve svém základě. A tak to není tak, že já si v té představě představuji vjem. K tomu ten překlad bohužel lehce zavádí. Takže kdyby se tam dalo vjemové představy, tak je to úplně... Je to prostě ta představa, které říkáme vnímání.

No a tak stojí prostě vjem a vzpomínka nebo prostě nějaký paměťový fenomén. No a teď zkusme přechít. V této větě, v tom citátu, snad to *Wahrnehmungsempfindung* není.

Jiný hlas: Jo, ale to pak už je v celém kontextu. Právě, právě. U Husserla to má v tom textu, v tom z června osmadvadesát a března devadesát, zcela přesný význam, jenom jsem si nebyl jistě, jak to chápe Brentano. Ale ne, tak počitek je neintencionální zážitek, to je zážitek, který nemá předmět. To je jenom prožívání bezprostřední, jo? A vjem, to už je, tam už je to uchopení těch počitků a vjem je intencionální zážitek, jo? A on právě vyčítá Brentanovi, že on tohle nerozlišil. To znamená, kdyby v tom citátu náhodou bylo *Empfindung*, tak to bude u Brentana vágní, jo? Ale Husserl to přísně rozlišuje. V *Logických zkoumáních* je *Empfindungsvorstellung* blbost.

No, on Husserl ten pojem představování podle mého, pokud si vzpomínám dobře, nepoužívá. To není pro něj jako ten nějaký střechový pojem, že jo? On používá buďto... no, ale vlastně když bych se zeptal, co má... No, já myslím, že pro něj základní pojem je zážitek, *Erlebnis*. Když chci říct počitek a vjem, co mají společného, no že oba jsou zážitky, jo? A jeden je intencionální a druhý neintencionální. On prostě slovo představa... v *Logických zkoumáních* je jedna kapitola, kde rozlišuje asi šest nebo osm druhů pojmů představy. Tak je to strašně komplikovaný a možná se tomu pojmu chce trochu vyhnout taky, jo? Pro něj je základní v pátém zkoumání, které se zabývá vymezením vědomí, tak vědomí chápe jako *intentionaler Erlebnis*, jo? Ne jako představy. Představa je pro něj možná takový trochu příliš komplikovaný pojem, ale to je ústřední pojem Brentanův právě, jo?

Ta věta, se kterou Husserl polemizuje, právě zní, že každý psychický fenomén zřejmě je buďto představou, anebo má představu ve svém základě, jo? Musí na představě budovat, spolupředpokládá představu, jo? A tuhle větu Husserl rozebírá, a když ji rozebírá, když ji interpretuje, tak tam za ten psychický fenomén dosazuje intencionální zážitek, jo? A za tu představu nevím, co tam dosazuje, no tam možná nedosazuje nic, ale sám mluví o zážitku. Takže u něj je přesně vymezený rozdíl mezi počtkem, mezi pocíťovanou barvou a vnímanou barvou, jo? Myslím, že to je ten rozdíl, který jsem posledně připomínal tím Kantovým rozlišením vjemového soudu a zkušenostního soudu. Ne že by to bylo v oboru soudu, jo, ale je to táž dvojice myslím, že jednou je to jaksi uchopení a podruhé je to jenom jako dojem, dojem prostě. Dojem červeně. A pak jaksi výslovně nějaké uchopení té červené jako červené. To je jako ten rozdíl.

No a v tom citátu, ke kterému se teď vracím, je už prostě ta teorie obsažena po tom, co jsem všechno okolo toho řekl. Máme tady vjem a nějakou paměťovou představu. Oboje je představa, jo? Ta paměťová se připojuje k té *jeweilige Wahrnehmungsvorstellung*, té, kterou zrovna jaksi máme, podle zákona, tady je řečeno, že kterého není výjimky. A ten zákon... zákon je určitý vztah, že? Ten vztah se jmenuje původní asociace. Tak takhle jsem teď formálně snad vyložil ten citát. Dvě představování, jedna se druzí k první, ta jedna přináší to plus toho časového, jak ještě dále uvidíme, toho časového charakteru, jo? A to sdružování, to přidružování se děje podle zákona, který se jmenuje původní asociace. Není z něho výjimky, jo? Tak tím jsem... vidíte, že i takhle budeme muset některé věty přeskochit.

Myslím ale, že tu další větu bychom si ještě kouseček přečíst měli. To snad nebude tak obtížné. „Jestliže něco vidíme, slyšíme nebo vůbec vnímáme,“ jo, tak to jsou ty *jeweilige Wahrnehmungsvorstellungen*, „stává se pravidelně, že to, co je vnímáno, zůstává po nějakou dobu přítomné,“ jo? Vidíme a ono je to po nějakou dobu přítomné. „Ale ne tak, že by se nemodifikovalo.“ Tak důležitý výraz modifikace, jo?

„Nehledě k jiným změnám, jako intenzitě a množství, které vstupují hned v menší, hned ve zřejmější míře...“ v tom smyslu, že barvu vidím intenzivněji nebo méně intenzivně... „musíme stále konstatovat ještě jednu změnu,“ jo? Tak sice přítomnost, ale musíme konstatovat ještě nějakou změnu, jo? Ta změna už je naznačena tím slovem, ne že by se to nemodifikovalo. Nějak se to modifikuje, jo? Ale co vlastně? To,

co je vnímáno. To je zajímavé, že říká... No, já čtu dál ještě. „Ještě jednu změnu, která je obzvlášť zvláštní: že se nám totiž jeví to, co tímto způsobem zůstává ve vědomí, jako více nebo méně minulé, jako jaksi časově posunuté zpět. Když například zazní nějaká melodie...“ [pauza] No, tak „ještě jednu změnu, která je obzvlášť zvláštní: že se nám totiž jeví to, co tímto způsobem zůstává ve vědomí, jako více nebo méně minulé, jako jaksi časově posunuté zpět. Když například zazní nějaká melodie, nezmizí jednotlivý tón zcela se zánikem podnětu,“ jo? Pozor, zánik podnětu, ten podnět je důležitý, to je jako nějaká komplikace zase, „popřípadě jím vzbuzeného nervového procesu.“ Tak to je názor Brentanův. I když zazní nový tón, nezmizí předešlý tón beze stopy. Vždyť jinak bychom nebyli schopni pozorovat vztahy za sebou následujících tónů. Měli bychom v každém okamžiku jeden tón, eventuálně v mezidobí mezi úderem dvou tónů prázdnou fázi, nikdy ale představu melodie.

Na druhé straně nezůstává přetrvávání těchto tónových představ ve vědomí v původní podobě. Spíš bych řekl teda představ tónu ve vědomí v původní podobě. „Kdyby totiž zůstaly nemodifikovány...“ vidíte, modifikace důležitá...

Hejdánek: slovo. Potom bychom měli místo melodie akord současných tónů nebo spíše disharmonickou tónovou spleť, kterou dostaneme, když udeříme na všechny tóny, pokud jich zazněly současně. Sečtěme si, že ty tóny, co jdou po sobě najednou v takovém akordu najednou znějící, tak tak by to muselo být, kdyby se ty tóny, které slyšíme postupně, v tom vědomí nám dávaly vždycky jenom jako přítomné a vůbec se nemodifikovaly. Teprve tím, že nastává ona zvláštní modifikace, a teď je psaná ta modifikace, že každý tónový vjem neboli vjem tónu potom, co zmizel působící podnět, budí ze sebe sama, tak teď tady máte ten zákon té asociace, že každý vjem tónu, i když už dál nepůsobí, houslista už nehraje nebo struna má pauzu mezi těmi tóny, tak ten vjem tónu budí ze sebe sama podobnou, ta věta, co teď čteme, tak to je rozvinutí toho citátu, co jsme na začátku, ta druhá věta to byla, tak tady je to rozvedeno. Modifikace jaká? Že každý vjem tónu budí ze sebe sama podobnou a časovou určeností opatřenou představu. Vidíte, to je to plus, časová určenost, to je až v té připojené představě, té vzbuzené. A tím, že se tato časová určenost postupně mění, můžeme dojít k představě melodie, v níž mají jednotlivé tóny svá určitá místa a svou určitou časomíru. Tak nakonec jsem ho přečetl celý.

Nejdůležitější je tady modifikace. Představa tónu není ve vědomí stále tatáž, nýbrž se díky nějakým procesům odehrávajícím se ve vědomí modifikuje. Tu modifikaci vyvolává sama ta vjemová představa. Tam je myslím *Erweck*, že ano, ten tady je dokonce, vidíte, tady zase byl tón v *Inhaltu*, tak nevím, proč tam dali vjem, proč to nepřeloží jako počitek, když to u Husserla je celkem *terminus technicus*. Tady v tom tónový vjem, ten čtvrtý řádek odspoda, jestli se nepletu, moment, já se podívám, jo, tak tam je počitek. Nechci na tom nějak bazírovat momentálně, protože jde o tu strukturu spíš, jak to jedno budí druhé. Ale zase když to je výklad Brentana, tak to není chyba tam dát ten vjem, Brentano právě nerozlišuje mezi tím. No, tak modifikaci zajišťuje určitý něco, čím je vědomí nadáno, že ty představy, které mají vždycky charakter přítomnosti, vnímáme vždycky přítomnost, tak ty samy *erwecken*, vyvolávají, takhle se vždycky asociace popisuje, že to je spojení, kdy když mám danu jednu věc, tak ona mi, jak už Platón píše, vidím-li lyru mého přítele, tak pohled na ni mi připomene toho přítele, tak tohleto je stará myšlenka. No ale zde aplikovaná na analýzu vědomí. Nevím přesně, jak si to ten Brentano představuje, ale myslím, že to tady je i snad řečeno, poněvadž tady je pak o té kontinuální v tom odstavci dvě je o té kontinuální řadě představ, z nichž každá reprodukuje obsah té předcházející. To znamená zase už ta vyvolaná, vzbuzená s tím časovým indexem nebo časovou charakteristikou, nebo jak to tady bylo řečeno, tak ta zase budí další. Tak takhle si Brentano představuje původ našeho vědomí o čase.

Teď odstavec dvě, ten už jsem zmínil, o čem běží. Třetí je taky důležitý, ale já z něj vyzdvihnu jenom jednu větu a ve čtvrtém se pak dozvíme, proč je ten Brentano vhodným východiskem pro Husserla. A nebo možná že to bude už v tom třetím vlastně, jak tak koukám. První věta nám blíže popisuje ono buzení těch představ. Odkud se ty představy berou, ty vzbuzené. Padne tady slovo fantazie. To je termín, to je fenomén, kterým se Husserl také podrobně zabýval, je to druh obrazového vědomí. Dokonce v těchto přednáškách, v tom celku, ze kterého jsou ty *Přednášky o vnitřním časovém vědomí*, tak tam také byla

jedna část o tom obrazovém vědomí, to bych mohl někdy podrobněji vykládat, ale... Fantazie zde je u Brentana ta schopnost produkce. Ona vytvoří ten časový moment. Pak tady kousek dál je řečeno, že fantazie se převážně chápe tak, že může jen reprodukovat to, co už jsme vnímali, s čím jsme se nějak setkali, případně to nějak kombinuje, ale tohle jsme právě nevnímali. V tomhle smyslu proto říká v té druhé větě: existuje zde jediný případ, kdy fantazie opravdu tvoří nový moment představ, totiž časový moment.

No, a teď v půlce toho odstavce je vylíčeno, co mátl ty psychologické badatele před Brentanem a možná i po něm, totiž to, že oni mísili ten objektivní čas s časem subjektivním. A ten pokus Brentanův, který si Husserl bude zamítat nakonec, ale tak ten se liší od těch psychologických podniků tím... jestli to najdete tu větu, je to asi tak těsně pod půlkou: vnější podnět prý, podle těch badatelů psychologických, vnější podnět prý vzbuzuje formou fyzických procesů kvalitu, její živou silou intenzitu a jeho dalším trváním subjektivně pociťované trvání. No to je komplikovaná formulace, ale chce se říci to, že ti psychologové vykládají prožitek času jako důsledek působení fyzických procesů vnějších, které jsou mimo vědomí. Ještě jednou. Vnější podnět, když to zkrátím, vzbuzuje nějakou kvalitu a všimněte si: „a jeho dalším trváním“, toho podnětu. Kdežto Brentano to vykládá, ten časový moment, z té představy, ne z působení podnětu vnějšího, nějakého fyzického dění, nějakého objektivního času, vnější přírody nebo, jak jsme u profesora Kavalíra slyšeli, stvořeného času. A to je zřejmý omyl.

A teď přijdou dvě věty, které ještě chci z tohoto odstavce přečíst. Tím, že podnět trvá, rozumí se ten fyzikální, vně vědomí stojící podnět, tím, že podnět trvá, ještě není řečeno, že vjem je pociťován jako trvajícím. Nýbrž jen, že také vjem trvá. Trvání vjemu a vjem trvání je dvojí věc. Tak tohle je nejdůležitější věta zatím z toho, co jsme četli. Trvání vjemu a vjem trvání je dvojí věc. On pak tady dál říká, vždyť by bylo úplně možné, to začíná ten poslední odstavec, že by bylo myslitelné, že naše vjemy trvaly nebo následovaly jeden po druhém, aniž bychom o tom něco věděli. Prostě jako oni to líčí, to trvání, které prožíváme ovšem, tak oni ho líčí jako výsledek působení trvání podnětu. Ale tím se dá vysvětlit jenom trvání vjemu. Je-li vjem následkem působení podnětu, tak trvá-li podnět, trvá vjem. Ale z toho ještě neplyne, že takto popsaná situace zajistí také vjem trvání. Je to jasná tahle věta, která je zatím nejdůležitější.

A to si uvědomil Brentano. Že trvání vjemu a vjem trvání je dvojí věc. A to si neuvědomují ti, kteří mísí ten čas objektivní a subjektivní. Poněvadž z toho objektivního trvání toho podnětu chtějí vysvětlit zážitek trvání. A to takhle rovnou nejde. Takže v tomhle smyslu ten Brentano to trvání nebo ten zážitek toho trvání vysvětluje z té *původní asociace*, z nějakého vztahu nějakého dění, které je v rámci prožívání. V tomhle smyslu ten Brentano vyřazuje ten objektivní čas, jak si to Husserl žádal v tom úvodu, který jsme četli.

Takže ta modifikace, o které se tady mluví a která znamená, že vjem tónu, který zrovna mám, tak mi zcela nezmizí, ale modifikuje se nějak tak, že já prožívám, že ten tón už nevnímám sice, ale pořád ho ještě mám. Nemusím na něj vzpomínat, bezprostředně ještě... Zrovna tak, když posloucháme, jak někdo mluví, tak kdybychom měli ta slova oddělená, tak nám unikne ten celek té věty a tak dále.

Ten čtvrtý odstavec už bych nečetl. Tam je o té modifikaci tedy řečeno takhle asi ve třetině odspoda. Začíná věta: představě *sukcese* dochází teprve tím, *sukcese* tedy té posloupnosti, že ty tóny jdou po sobě, dochází teprve tím, že dřívější vjem setrvává ve vědomí, máte to? To je ve čtvrtém paragrafu. Je to vlastně skoro uprostřed, těsně pod půlkou, strana deset. Poslední odstavec toho paragrafu tři na straně deset, tady v asi těsně pod půlkou toho odstavce, támhle toho. No, tak chci z toho přečíst prostě jednu větu. Představě *sukcese*, těsně pod půlkou, začíná to hned zkraje, dochází teprve tím, že dřívější vjem setrvává ve vědomí, nezměněn, to je ta modifikace. A kdyby se nezměnil, tak nebudeme mít tu představu té *sukcese* nebo zážitek. Já ty termíny někdy, ono je to těžké to udržet nějak přesně, tak já taky to někdy plácnu, nevím třeba vjem, tak bych musel přemýšlet, jak to přesně říct.

Nýbrž se tak, jak bylo popisováno, zvláštním způsobem modifikuje, a to od momentu k momentu, tím se myslí asi ty momenty časové posloupnosti. Vjem získává při přechodu do *fantazie*, vidíte, tak slovo

fantazie, další důležité. Ta modifikace a ta asociace, to vzbuzování, to už není vnímání, to je v oboru takzvané představivosti, v oboru *fantazie*. Takže při přechodu do *fantazie* ten vjem prostě vyvolal teď fantazijní představu, proto se řekne, že při přechodu do *fantazie* získává ten měnící se časový charakter. Protože ta představa zase vzbuzuje další představu a tím je zaručeno to trvání. Mění se časový charakter. Každým momentem se tak obsah jeví víc a víc posunutý zpět. Zajímavá formulace, už tam jednou byla, to „posunutý zpět“. Jestli ji používá Brentano, nebo neví. Tato modifikace však již není věcí vjemu, není způsobena podnětem. Tak prosím toto „není způsobena podnětem“ považuji za druhou nejdůležitější větu zatím z tohoto našeho textu. Ta první byla teda, že trvání vjemu a vjem trvání je dvojí věc. Ta druhá věta nám říká vlastně, že ten vjem trvání nemůžeme vysvětlovat z podnětu. Nýbrž musíme k tomu mít nějaký jiný aparát. A ten aparát se jmenuje *původní asociace*, jak tady je řečeno. A to je to, co jsme už popisovali jako to vzbuzování té představy, která ovšem už je nevjemová, ale fantazijní. No, to slovo *původní asociace* jsou obě, tak to je jasné, v nadpisu. Je v nadpisu a pak se objeví čtvrtý řádek odspoda: *původní asociace*, ano, u Brentana. Čtvrtý řádek odspoda, kde se říká, předchozí věta: toto neustálé navazování časově modifikované představy na danou představu, ta daná představa, to je ta vjemová, ta musí být východiskem tady aspoň v těchto příkladech, nazývá Brentano *původní asociací*. Takže asociace je spojování, je to prostě navazování, připojování. A původní je proto, že to neví, proč je podle Brentana původní, ale domnívám se, že původní je proto, že všechny ostatní asociace ji budou předpokládat.

Jiný hlas: Asociací je vícero druhů. Ta časová se děje základně a nese všechny ostatní. Na ty asociace bych se ale musel extra připravit. Je to důležité i v Husserlově termínu asociace později, ale neví, jestli to bude v textu použito. Ve dvacátých letech je to potom ústřední pojem, který právě umožňuje vyložit některé takzvané *pasivní syntézy*, které už jsem tady zmiňoval.

Chcete udělat přestávku? Nebo vám ještě stručně řeknu ty paragrafy čtyři a pět, kde už bych možná nic nečetl. Ten paragraf čtyři se jmenuje *Získávání budoucnosti a nekonečný čas*. Já jsem si z něj vypsál, že...
--- (1984-01-16 Petr Rezek – Husserl IV (1)_063Sez b_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Kam ta kritika bude mířit, jsem vám naznačil už na začátku. Teď to projdeme podrobněji. Řekl bych, že jsou zde dvě námitky, možná že jich najdete více, ale já jsem si všiml dvou námitek vůči *Brentanovi*.

První bych našel v třetím odstavci, to znamená na straně 11, a pak pokračuje na druhé straně. Je to námitka, která navazuje na myšlenku, že ta asociativně vyvolaná představa je představou nikoliv vjemovou, ale fantazijní.

Husserl se ptá, když přece je tahle možnost, kterou musí *Brentano* také znát: vnímám ten tón popsáním způsobem, jak je tam řečeno, že je vždycky posunut... teď to nenajdu. Víte, co myslím, do toho časově posunutého zpět. Říká zpět. *Brentano* se vyhýbá těm časovým termínům.

Jiný hlas: No, to je teda *Husserlovo* tam nějak zpět?

Jiný hlas: Ano, ano. Tím se vyhýbáme těm časovým termínům, že řekneme zpět. A teď toto, co probíhá, tak na to mohu také vzpomínat. Mohu vzpomínat na to, jak jsme tady poslouchali o přestávce to jedno místo, na které jsme upozorňovali. A už v tom, když jsme to prožívali tehdy, tak se tam měla uplatnit *fantazie* jako prostředek, který umožňuje vyvolání představy nikoliv vjemové, ale nové, která má už ten časový moment v sobě.

A teď, když na to vzpomínám, řekněme, že tamto první byl vjem *sukcese*, vjem posloupnosti, a teď vzpomínám na ten vjem *sukcese*. Tak jak se to liší? se ptá *Husserl*. Jak se liší vjem *sukcese* od vzpomínky na ten vjem *sukcese*? A vzpomínku *Brentano* pojímá také jako fantazijní setkání. Protože ta barva, která... jak jsme tam měli tu záhadnější větu, ta červená, která byla, tak ta je podle *Brentana* ireálná, ta není, to znamená, že se s ní můžeme setkat jen ve fantazii. Jen v takovém vědomí, které má obrazový ráz. To znamená, že zastupuje něco, je schopno dát zástupně něco, co zde není.

To znamená, že ta myšlenka ireality nutně s sebou nese, že i *Brentano* musí vzpomínku chápat jako fantazijně zprostředkované setkání v rámci obrazového vědomí. A *Husserl* řekne: „A jak se teda liší vjem

sukcese od vzpomínky na *sukcesi*? To bychom pak museli mít fantazii fantazie.“ Měli bychom ve vzpomínce, která je fantazií, muset být také nějakým fantazijským vědomím, měli bychom fantazii fantazie. A možná by se dalo ještě pokračovat, mohl bych ještě vzpomínat na to, jak jsem vzpomínal.

Akorát teď nedovedu říct, proč je to záhada. Především první záhada by mohla být v tom, že se nedaří odlišit vzpomínku od vjemu *sukcese*. Že když se vymezuje asociací bezprostřední a ta se odehrává v oboru fantazie, tak by *Brentano* neuměl říct, jak se liší vjem *sukcese* a vzpomínka na vjem té *sukcese*. To by byla první námitka, ale myslím, že tady bude ještě druhá hlubší, která už souvisí s tou hypotézou, kterou mám. Moje hypotéza je vedena objevem *objektivujících aktů*, které se snad odvážím pak vyložit.

Nebudu nic definovat, ale příkladem naznačím, jak obdobný problém je už v oboru vnímání bez ohledu na čas. Já mohu... teď se pokusím najít ty papíry. Já jsem schopen provést s představou... říkal jsem, že *Husserl* nepoužívá slovo představa, no tak ho používá, teď to popírám... s představou *modifikaci*. Také používá slovo *modifikace* v *Logických zkoumáních*.

A to například v tomto smyslu: že jednou to, s čím se setkávám v představování, se chová tak, že to dané beru jakožto jsoucí, že jest. A podruhé to „jest“ nechávám stranou. Smutek anebo radost musí to, z čeho se raduji, považovat za jsoucí, že to je. Kdežto když hledím v estetickém zážitku, snažím se esteticky prožít obraz, tak bytí toho obrazu nechávám stranou.

Jiný hlas: Toho obrazu? Toho, co představuje spíš, ne?

Jiný hlas: Já myslím toho obrazu. Protože kdyby tam byla namalovaná moucha, tak bych ji musel odhánět, kdybych...

Hejdánek: dobře, to bychom mohli na tom znázornit. No ale tím by se dotýkali spíš předmětnosti toho obrazu. Já to musím říct nějak přesněji, ano. Já se musím s tím obrazem setkat také jako s předmětem, jako s každým jiným. A tohleto právě musím vyřadit, že to je plátno, rám a tohleto. Tohle musím jaksí vyřadit a vstoupit do toho, co tam právě je znázorněno. Ale tím pádem nechávám stranou to bytí toho obrazu jako předmětu, jako je stůl, v tomhleto smyslu. Takhle by se to snad, jo? No a teďko, to, co tady popisují jednou na obrazu a podruhé na radosti, tak to se dá provést s tímž jaksí předmětem, s kterým se setkávám, jo? Že jednou se s ním setkávám, jaksí, *Husserl* říká v kladoucím, jestli se teď nepletu, aktu, kde to jeho bytí je spolukladeno, že jest, že? Což bude, jakmile se k tomu obrazu přestanu chovat esteticky, když budu vyměřovat, jestli se mně někam vejde a přenášet ho, a já nevím a tak dále, tak v tu chvíli se k němu chovám jako k jsoucímu, že? I k tomu, co je tam namalovaný, se můžu takhle chovat, když to, já nevím... raději žádný příklad nebudu dále uvádět. A když jsem v estetickém, tohleto jeho bytí jaksí vyřazují. Je to trochu srozumitelné? Jaksí to mně, to zůstává stranou. Já vidím, já pořád vidím ten stejnej předmět, jaksí, že jo? Ale teď to, že jest, nechávám stranou.

Tak tyhle ty dvě situace, jo? Jedno se chovám... mám tady tentýž předmět před sebou. Jednou se k němu chovám tak, že jeho bytí spolukladu nebo mám na mysli, nebo v něj věřím, nebo tak, a podruhé ho nechávám stranou. Tohleto je jaksí příklad na to, že ta *Brentanova* teorie o té představě, která musí být základem například estetického vnímání, toho milování a odmítání, že tady nefunguje. Protože já tady nemám představu toho obrazu a plus estetické posouzení hodnoty, nehodnoty té věci. Nýbrž tady se jenom mění způsob vztahu, řekněme, způsob kladení, způsob prostě akt. *Husserl* o tom říká kvalita, jo? A téhle té proměně říká *kvalitativní modifikace*. V tom, co se mu na tom, ten rozdíl mezi tím kladoucím a nekladoucím aktem, jo? A ta modifikace znamená, že se vztahuji k předmětu rovnou, takhle bych to řekl. Rovnou, ne přes představu toho předmětu. Jo?

Tedy to, co jsem tady, ta silnější námitka, ta silnější stránka té první námitky, že bych měl *fantazii fantazie*, myslím, je pochopitelná v téhleto souvislosti, kterou tady teď líčím, jo? Pro *Brentana* by toto pozorování toho obrazu se muselo popsat tak, že nejpreve mám představu a pak k té představě přistupuje další jaksí nějaká charakteristika, něco plus, totiž to estetické vztahování se k tomu, jo? To znamená, jsou tu jaksí dvě vrstvy, tak jako jsou v té vzpomínce na *sukcesi* také dvě vrstvy, jo? *Fantazie fantazie*. A tady by prostě byla, já nevím, jak to obecně říct, no, jak to zobecnit, ale jsou tu dvě vrstvy. Kdežto *Husserl* to popisuje jako modifikaci kvality aktu, kvality zážitku. Ale ten předmět, ten není dáván

nějakým jiným aktem, nějakým jiným představováním. Nejsou tu dvě, není tady prostě plus. Není tady to plus. Asi to není úplně jasné, víte, co jsem teďko jaksi řekl, ale ten rozdíl... a taky možná se třeba pletu, víte, že Husserl má na tomhle místě tuhle tu... tohle na mysli, ale...

Ještě mám takový lepší příklad na to. Já teď nevím, jestli se do toho mám teda pouštět. No, tak ho nejdřív najdu. No, já to zatím asi... zatím nechám. Ono je tam spousta termínů, víte, takových, co se musí vysvětlovat. Spíš ještě to jako jenom zopakuju, co jsem řekl, jo? No.

Jiný hlas: No, ale mluvil jsi o tom, že to není to plus. Ale předtím jsi říkal, že se vztahuju k předmětu rovnou, a ne přes představu toho předmětu. No, a v tom jsem se nějak ztratila, v té představě.

Hejdánek: No, podle Brentana musím mít... podle Brentana, s kterým on nesouhlasí, musí být každý zážitek, každý psychický fenomén buďto představou, anebo se na představě zakládat. Tak když je sám představou, tak je to splněno, že? A když je to například estetické hodnocení, což je ten třetí typ toho milování-nenávidění, tak ten sám představou není, tak se na ní musí zakládat. To znamená, musí... jinak by neměl co milovat-nenávidět. Sám si nemůže dát podle Brentana si nemůže to milování-nenávidění dát ten předmět sám o sobě, jaksi. Musí mu ho dát představa. Takže jsou tu dvě jaksi patra. A to hodnocení pak je, nebo souzení v tom druhém typu zážitku, to je něco plus k té představě, jo? Předmět se představí, ať už teda, to může být logická nějaká záležitost, pojem, nebo já nevím, soud, a k tomu k tomu přistupuje ještě něco, nějaký další zážitek. A to je to plus. A to u Husserla není, protože například to estetické hodnocení, jo, v tom smyslu, jak jsem ho popsal, že to je ten nekladoucí akt, který neklade bytí toho předmětu, jo, že pouze se liší od toho aktu, který klade bytí toho předmětu, se liší jenom takzvanou *kvalitativní modifikací*, to znamená kvalitou toho aktu. Ne tím, že by ten první například ten předmět představoval, jo, když esteticky nevnímám, ten byl představa, a druhý, ten by musel si tuhle tu celou, ten celý zážitek vzít a k němu přidat to estetické hodnocení, jaksi. No, tak blbě jsem to teďka řekl. Takže tady je to nějak jako... tady je to nějak jako prostě jednopatrový, jo?

Jiný hlas: Takže to znamená, že to hodnocení je součástí toho aktu?

Hejdánek: No, ono to hodnocení, to jsem možná řekl špatně. On to říká mírněji, říká estetické prožívání. Což jestli je hodnocení, nevím. Estetické prožívání znamená nechat se jaksi *afikovat* tím předmětem bez ohledu na to, jestli on jest, nebo není. To se nechává stranou, *dahingestellt*. Ještě nějaký lepší příklad bych mohl vymyslet.

Jiný hlas: Už teď chápu, co to znamená, že se vztahuju přímo, a ne přes představu k tomu předmětu.

Hejdánek: Podle Brentana to není přímo. Když například soudím o obraze nebo o pojmu, tak se k němu nevztahuju v tom souzení přímo, nýbrž přes představu toho, o čem soudím. Jsou tu dvě věci. U Husserla to tak není.

Jiný hlas: A u Husserla tam není ta představa?

Hejdánek: Nejsou tu dvě patra.

Jiný hlas: Takže u Husserla to není nejdřív představa a pak něco dalšího, ale ta představa nám tam zůstává?

Hejdánek: To bych tak neřekl, ale s tou první půlkou by se dalo souhlasit. Je důležité, že není nejdřív psychický zážitek, který dává nějaký představený předmět, a my bychom se vztahovali k celému tomu zážitku. Co je představa podle Brentana? To není to představované. Představa je představování. To znamená, že když někdo potom soudí, tak se vlastně vztahuje k prožívání také. Je to moc těžké, spoustu věcí jsem nevysvětlil.

Jiný hlas: Tedy nejsou různé stupně vztahování přes představování a představování a představa.

Hejdánek: Já myslím, že...

Jiný hlas: Představu si představuju, takže je představování představy u Husserla?

Hejdánek: Celá Brentanova psychologie právě z tohoto rozlišení vychází. Teď jde o to, jestli... raději přejdu na ten soud než na to estetické, tam se mi to zdá moc komplikované. V soudu u Brentana nemá soud svůj vlastní předmět, vlastní logický předmět, nýbrž má vždycky předmět, který je dán představou. U Brentana si soud sám nemůže dát předmět. U Husserla ano.

U Brentana je to tak, že představa plus odmítání či přijímání. Čeho? Představy nebo představování. Husserl prováděl zdlouhavé analýzy a vyčítá mu, že nerozlišuje mezi kvalitou toho aktu, jestli to je souzení nebo vnímání, a... co je to druhé? Bojím se to zase říct, myslím *matérie*, ale to jsme nevysvětlili. Musím to podat trošičku zkratkovitě, abych nemusel všechny ty pojmy vysvětlovat. Zkusím to říct ještě jednou pomocí příkladů. Proč celá tahle odbočka? Abych vysvětlil, co by mohlo Husserlovi vadit na tom, že u Brentana bude vzpomínka na *sukcesi* vjemovou *fantazie fantazií*.

Co mu na tom může vadit? Myslím, že mu bude vadit, že ta druhá *fantazie*, ta vzpomínková, se vztahuje k prožívání, a ne přímo k prožitku, k tomu, co je prožito. Z Brentanova podivného pojetí vyplývá, že zážitky, které nejsou představami, se nevztahují přímo ke svým předmětům. Myslím, že ve vzpomínce by to bylo takhle: když budeme vzpomínat na tu *sukcesi*, budeme muset podle Brentana vzpomínat na naše prožívání té *sukcese*, ale my si můžeme vzpomenout rovnou na to, co jsme slyšeli. U Brentana je pořád odbočka přes prožívání prožívaného. To by bylo nejstručnější a nejjasnější, jak se mi to podařilo říct. *Fantazie fantazií* mu vadí, protože ta fantazírovaná *fantazie*... slovo *fantazie* tady znamená prožívání, ne to prožívané. Kdežto Husserl vždycky zdůrazňuje, že takzvané *objektivující akty* dávají předměty a že se nevztahujeme k prožívání. Když vzpomínám, jak jsem sem šel, tak si rovnou vzpomenu na tu chůzi, a ne na to, jak jsem prožíval tu chůzi. Můžu se pochopitelně zajímat o to, jak jsem prožíval, ale vzpomenout si na něco se nemusí odehrávat přes okliku přes prožívání prožívaného.

Zkusím si na ten první stupeň vzpomenout znovu. Moje hypotéza zní takhle, ale vyložím vám to příště podrobněji: ta Brentanova modifikace je modifikace toho plus. Asociovaná představa přidává k něčemu, co je vlastně přítomné. Tady žádná minulost v pravém slova smyslu nenastane, nýbrž k přítomnému přibude ještě něco, co ho má proměnit jako minulé. Základní myšlenka *objektivujících aktů* je, že se vztahují k předmětům, a ne k zážitkům těch předmětů. Když vzpomínám, tak ten předmět bude sice přítomen, ale jako minulý, a ne že bude přítomný plus nějaký index minulosti. Jo? Takhle zní ta moje hypotéza, já ji zatím nebudu – třeba je mylná nebo ji nechci zatím prosazovat – ale takhle bych vysvětlil, jistě ne asi důkladně a dostatečně, to, co se může skrývat za tou formulací *fantazie fantazie*. Jo? *Fantazie fantazie*.

Ta druhá *fantazie*, to znamená ta ranější, to by měl být zážitek, že jo? A já když vzpomínám na něco, tak nevzpomínám na ten zážitek, ale rovnou na tu věc.

Jiný hlas: A to je to kvalitativní...?

Hejdánek: No tak... v jistém smyslu... jasně, součástí mé hypotézy je, že taková jaksi kvalitativní modifikace je i ten rozdíl mezi věcí, která je dána jako přítomná, a mezi věcí danou jako minulé. A je to táž věc. Jo, je to táž věc, kdežto Brentano uvažuje o zážitcích. Že k zážitku přibude nějaký další zážitek, nějaké plus. Kdežto Husserl v té nauce o těch *objektivujících aktech*, kterou je potřeba vyložit lépe a podrobněji, zdůrazňuje, že lze modifikovat vztah, kvalitu toho aktu, kterým se vztahujeme k témuž předmětu. A když si ho prostě jednou představuju, jakože je, a podruhé bez toho, tak se vztahuju k předmětu různým způsobem.

A když vzpomínám – nebo tady to ještě ani není nějak silně v smyslu vzpomínka, jak uvidíme, to je taková, on tomu říká *retence*, takové podržení jaksi pasivní, odeznívání tónu, na nějž nevzpomínám, ten jenom podržuju, ale tady zrovna u vzpomínky tedy, jo, vzpomínka na *sukcesi* – tak to není vzpomínka na prožívání, na prožívání té *sukcese*, nýbrž pro vzpomínku je základní, že mám tentýž předmět jiným způsobem. Ten tentýž předmět tam ten Brentano není schopen dostat, jo, jak tady uvidíme.

Jiný hlas: No, to... tohle zas mi je jasný, na rozdíl od těch jiných věcí. No, není tentýž, protože časem se stane vybledlejší a ztrácí barvu.

Hejdánek: No jo, jenže já když vzpomínám na to, jak jsme to slyšeli, tak to je táž melodie, co jsme tady slyšeli.

Jiný hlas: Nemusí, to právěže nemusí být táž, že některé tóny můžou vypadnout.

Hejdánek: No jo, no to právě teď mluvíš o prožívání té melodie, že ti něco vypadlo, ale melodie je to táž. To není prožívání. Melodie je to táž, třeba jako *Kde domov můj*, to je ono. No tak to na tom je důležité, to

je právě zásadní, ne? To je to nejdůležitější, co si uvědomit. Táž.

Jiný hlas: Táž vzhledem k čemu? Sukcesi tónů. Prostě mluvíme o téže melodii a o tom se musíme shodnout, jestliže je táž, no tak je táž jenom v představách, jenom v té vzpomínce, ale ne k tomu, co jsem slyšel.

Hejdánek: No jistě, s tím, že ano, teď mluvíme o té prvně slyšené. No a co on proti tomu? Že pro něj ta *sukcese*, ten rozdíl pro Husserla existuje, začíná až ve vzpomínce. A proč nezačíná už na rovině toho vnímání té melodie poprvé? Protože jestliže jeho kritika je oprávněná... Ale ta přijde, ta přijde. Budou dvě, říkal jsem dvě námitky. Teď jsme rozebrali první. Její jedna stránka byla, že se asi nedaří dostatečně rozlišit vzpomínku od vjemu, a druhá, jaksi náročnější stránka, kterou jsem vám teď tady předvedl, je, že Brentano bude vždycky vykládat tu vzpomínku pomocí nějakých termínů, tady to zrovna teda *fantazie* *fantazie*, tak, že já se ne že vztahuji k témuž předmětu, který je modifikovaně dán nebo k němuž se vztahuji modifikovaně, nýbrž že u toho Brentana se vztahuji k prožívání a ne k prožívanému. Až přes to prožívání.

Jiný hlas: To by mě zajímala ještě jedna věc. Já se vrátím o kousek nazpátek k tomu... to je moje možná mylná hypotéza, že tady má na mysli tohle. Mně jde jen o tohle studium, když se hovoří na té první úrovni o tom přítomném, kde ten, jak to tady je v textu, že jistý podnět, který vyvolá vjemovou představu, a když ten podnět zmizí, tak ta vjemová představa sama se začíná stávat tvůrčí, jak je tady řečeno, a teď se k ní něco připojí, teď se k ní přidává nějaké to plus. To je ten podnět, který je z toho teď. A teď je tady vzpomínka. Ta vzpomínka by měla být taky podnětem, aby potom k ní přistoupilo to plus? Ale ta vzpomínka... proč? No abych vůbec o nějaké té vzpomínce mohl nějak mluvit... nebo ne? Jak se z té vzpomínky stává potom ta paměťová zase představa? Jako čím začíná vlastně ta vzpomínka? Jak se teda ta vzpomínka objeví a jak vůbec přichází? A je vůbec možné, aby ta vzpomínka přicházela k té samé fantazii? A když jo, tak ta fantazie by potom musela mít několik takových vrat: jedny pro ty vjemové představy, druhé pro vzpomínky. A nebo to je potom ještě jiná fantazie, která je nad touto fantazií? To jsem nepochopil, jestli se to odehrává v jedné fantazii, nebo ve fantazii, která je mimo tuhle tu fantazii. Hejdánek: Tak především se liší, tady stojí v tom textu – to jsou pořád ty Brentanovy názory jaksi tady analyzované – v tom třetím odstavci na té straně dvanáct, ten odstavec nahoře asi v jeho půlce, tak tam je ta námitka formulována takto: „Je-li již *originární* – nebo *originární*, asi by bylo lepší – časové nazírání výtvořem fantazie, copak odlišuje tuto fantazii časového od té, ve které je vědomo něco časového, které minulo?“ Totiž takové, které nepatří do sféry původní asociace.

Tak tady první rozdíl je, že vzpomínka nepatří do sféry původní asociace. To není to vzbuzování, vyvolávání těch fantazijních představ, jak jsme to popisovali. Vzpomínka takhle by neměla být rozbuzována. Možná, že tady nebude řečeno, jak to teda začíná, ale neměla by takhle začínat, protože to by se pak vzpomínalo samo od sebe. Asociace je něco takového, k čemu my nic aktivně nepřipojujeme, to se samo jaksi vyvolá. Takže ta původní asociace, to je to, že mi ten tón hned nezmizí, i když už ten podnět nezní, a k tomu se přidává nějaký ten časový index, ale to se děje samo, o to já se nestarám výslovně, že bych v tom musel usilovat. Kdežto vzpomínka takhle vznikne jenom někdy, nebo rozhodně ne vždycky, nebo to by pak jsme museli pořád vzpomínat. Tak to tady aspoň je řečeno. Dál nevím, jak si to ten Brentano představuje s tou vzpomínkou. Ale i vzpomínka musí být nějak fantazijně zpřístupněna. Tady je řečeno, nebo jestli tam je ještě něco víc, co je zatím teda tady... Takže položím tu otázku, jak se teda liší tyhle dvě. A znamená-li zpřítomnění včera prožité *sukcese* zpřítomnění včera originárně prožitého časového pole a představovalo-li se toto samo již jako kontinuum původně asociovaných fantazií... Jo, fantazií, to znamená, to by tady ty fantazie asi byly to... Já nejsem si jistý.

Jiný hlas: Asociovaných, to znamená rozlišených?

Hejdánek: No to ano. Jo, ale že by to byly ty zážitky, ne to prožívané, poněvadž to, co se vyvolává, to je ta představa ve smyslu představování jaksi, zážitek.

Jiný hlas: Ale přece v tom prvním stupni se přece ty časové indexy dávají k čemu přece? Ne k prožívanému?

Hejdánek: K té představě.

Jiný hlas: K té představě toho prožívaného. Ta je taktéž prvně daná jako představa, ta se jaksí... No, to tady bude ještě trošku hádanka. To je právě to. Takže pak by se to u toho Brentana nemělo pak objevovat.

Hejdánek: Já myslím, že se to tam musí tak objevovat. Ale tak to je právě ta moje hypotéza, tak tu zatím...

Jiný hlas: To by se mělo dít už na této první úrovni.

Hejdánek: Zdá se, že já to nechci zatím rozvádět, poněvadž jsem nevyložil pořádně tu teorii těch *objektivujících aktů* taky. Ale naznačil jsem vám zatím, co by ta první námitka *fantazie fantazie* mohla znamenat ve dvou takových pohledech.

Zajímavější je ta druhá námitka, myslím, která je v tom čtvrtém odstavci, to znamená ten prostřední na té straně 12, ten, co následuje za tím, co jsme z něho teďka četli. Tak tam je důležitá věta uprostřed, která vysvětluje...

Jiný hlas: [nesrozumitelné] Brentano mluví o tom, že přítomněno je něco, co v podstatě není. V čem se tedy dá u Brentana... proč by u Brentana ta fantazie při tom vzpomínání na hranici *sukcese*, proč by se tato fantazie při tom vzpomínání měla vztahovat na to prožívání a ne přímo na tu představu? Protože už při tom prvním vnímání v *sukcesi* vlastně ta představa není přítomna, ale už tam je spousta představ s různými časovými indexy, že je to něco v minulosti. To znamená, že když já o tom vzpomínám, já můžu vzpomínat opět zase na to, na ten původní předmět, na tu představu, s tím, že ty indexy časové jsou tedy už daleko o něco posunuté, už jsou daleko větší. Ale proč bych nemohl vzpomínat přímo na tu, jak on říká...

Hejdánek: *Sukcesi*.

Jiný hlas: Ne na to prožívání. To je zbytečné. Myslím, že pokud to Brentano někde výslovně neříká, tak to z toho tak úplně nevyplývá.

Hejdánek: Já nevím. Možná přeháním, ale když ta fantazie už poprvé na té první úrovni tam zapracuje, tak pak ovšem už je tam nějak přítomna a ten prožitek té *sukcese* už ji obsahuje. Tudíž i to vzpomínání, proč by se muselo vztahovat jenom k těm jednotlivým okamžikům prožívání a nikoliv k tomu, co už bylo provedeno, totiž jakási ta syntéza těch jednotlivých okamžiků pomocí fantazie, která je dává do jakési *sukcese*?

Jiný hlas: A samozřejmě je možné, že u Brentana opravdu ta chyba tam je, jenomže není patrná z toho, jak je tady citován.

Hejdánek: No, já se domnívám, že když se vrátíme k tomu citátu, což je teda přímo Brentanova věta na začátku třetího paragrafu, tak se musíme uvědomit, co to je představa. Představa u Brentana není to představované. Představa je představování.

Jiný hlas: No jistěže to rozliší. Psychický fenomén je představování a to představované je fyzický fenomén. No to opakuji. *Vorstellung*, německé slovo *Vorstellung* znamená u Brentana *Vorstellen*, představování. Když to bude znamenat představované, tak to není obor jeho zájmu, poněvadž to je fyzický fenomén. No, to představované. Ale stranou tam jsou tři věci: představované, představa a to představování. Co je ta představa, to třetí? Ty jsi o tom prve hovořil, jsi říkal, že podle Brentana to znamená dvoje: představování i představované.

Hejdánek: To je možné, ale musíme vědět vždycky... on to nepoužívá, že by to myslel oboje najednou snad. To jsme se vždycky bavili, jaký bude ten nadřazený pojem k tomu psychickému a fyzickému fenoménu, a já jsem říkal, že to bude představa. Co jsme se tady přeli, která teda?

Jiný hlas: Zároveň je psychický i fyzický, takže na té první úrovni to rozlišení... Ten psychický je představování, ta představa jako představování, a tamten je představa jako představované. No a právě, když dělá analýzu vědomí, tak dělá analýzu prožívání, a to slovo představa tady znamená představování v tom citátu.

Hejdánek: To jsi říkal na začátku: klasifikace psychických fenoménů, představa – představování. Ale nedostatečně jsem to zdůraznil, poněvadž jsem ještě nemluvil o tomhleto problému, že už v tom citátu

„vznik bezprostředních představ paměti“, to není... Představa tady znamená představování, prostě toho prožívání paměťového. Ono to v tom českém překladu vypadá, že mám představy a teď tam má svůj předmět paměť, ale to je nesmysl, to ani česky vlastně tak nejde říct. Vlastně co to je představa paměti? Že si představuju něčí paměť nebo svoji? Ne. To musí být takové prožívání, které má charakter jiný než vnímání, totiž že je to vzpomínání. Dokonce myslím, že to i z téhle úvahy plyne, že představa paměti – tam je *Gedächtnisvorstellungen*? To by někdo mohl ještě říct: „No tak to je to, na co si vzpomínám.“ Ale to u Brentana, to, na co si vzpomínám, to není... Tam by to naprosto nic co do smyslu nezměnilo, kdyby se místo *des unmittelbar Gedächtnisvorstellungen* dalo *des unmittelbar Gedächtnisvorstellens*. A potom to *Wahrnehmungsvorstellen*. Prostě to, co vnímám, to není psychický fenomén a to Brentana nezajímá. Jiný hlas: Tady jenom díky tomu můžeme obhajovat ten zákon o asociaci. Asociují se ty zážitky, a ne ty zažívané věci, podle něj.

Hejdánek: No jistě. To představované, představa, představování, to je u něho prostě... A představa jako představování je prožívání, to je to, co nás tady zajímá, právě to, že představování je smysluplné vůči tomu představovanému. Musíme rozlišit, že je představované, představa a představování. Představené je ten stůl, který tady stojí. Představování je to, co já udělám, když si vytvářím svou představu stolu. Ale ta představa se nerovná ani tomu představování, ani tomu představenému.

Jiný hlas: No tak Brentano tam má jenom dvě věci, ne tři. Ale mezi nimi je vztah takový, že ten psychický fenomén je definován právě tím, že se k tomu představovanému vztahuje, ten *intencionální* vztah.

Nerozlišuje ten psychický akt nebo představování a představu.

Jiný hlas: Já totiž nechápu vůbec, co je ta představa. Vždycky se řekne představa... kromě toho dvojího, tak ne...

Jiný hlas: No, já když vidím stůl, vidím svou představu stolu, nebo...

Jiný hlas: Viděl jsi už někdy nějakou představu?

Jiný hlas: Nevidím představu...

Jiný hlas: No právě, to je ten problém. Tys nikdy neviděla představu stolu.

Jiný hlas: No dobře, a podle čeho ji kontroluju? To buďto budu mluvit o představách jenom, anebo o těch představovaných věcech.

Jiný hlas: Něčím kontrolu představování...

Jiný hlas: No počkej, představování se nekontroluje. Já jsem myslel něco jiného, že když si jenom vytvářím představu toho stolu, tak podle čeho to vůbec můžu říct, to druhé, když o tom stolu nic nevím?

Jiný hlas: No tak já do něj můžu párkrát zakopnout, abych si tu svou představu vytvořil.

Hejdánek: No to zakopnutí, to už je... zakopnout se, to už je představa. To je představa, to je představování zakopnutí. Prožívání to je, zakopnutí, to je představování.

--- (1984-01-16 Petr Rezek - Husserl IV (2)_043Sez a_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Snad by to, můžem o tom ještě mluvit dál, ale upřesnil bych teda tu větu, ten citát z *Brentana*, ten třetí řádek, jak to začíná v pátém *paragrafu*. Že když chce *Brentano* vyložit tu svoji *asociaci* původní, tak mluví o vztahu mezi dvěma prožíváními, mezi dvěma zážitky ve smyslu prožívání, ne o vztahu mezi prožívanými věcmi, mezi *fyzickými* *fenomény*. No a když teď přistoupí další rovina vzpomínání na nějakou *sukcesi*, tak to podle *Brentana* zase bude stahování se v tom prožívání.

Takže to bude potom představování představování?

No, *fantasie*, *fantasie*, v tom, takhle jsem já vyložil ten výraz *fantasie*, *fantasie*.

No tak to je celé to v té první rovině, že tam je opravdu představování a představování.

Ten *Brentano* nedovede, když řekne tu větu, kterou jsem citoval, že každý *psychický* *fenomén* je buďto představou, ale pozor, představa je představování, anebo se na představování zakládá, protože jinak by ty vyšší, jako je chtění a souzení, nic by jim nedalo ten předmět, to musí být představování, co jim ho dá.

Tak on prostě to nerozliší. On řekne, že se soud nebo chtění stahují, neřekne, že se vztahují k předmětu, který dává to představování. On to prostě neanalyzuje dál ten zážitek *psychický*, kterému říká představa, to znamená to představování. On to prostě nedovede rozlišit.

Takže tam pak přistupuje to plus. To se dá ještě nějak doložit nějakými dalšími texty. Takhle to u něj je a on nezná ty takzvané *objektivující akty*, které vám někdy blíže vysvětlím, myslím, že tam k tomu bude nějaká příležitost. Že to tak je, nikdo to zatím nevyvrátil, tuto *Husserlovu interpretaci* toho *Brentana*. Že on to prostě nerozliší a nedovede to ani pochopit, že bych se v těch vyšších *aktech* nebo v té vzpomínce vztahoval rovnou k tomu předmětu, jenom v nějaké *modifikaci* toho *aktu*. *Akt* je zážitek *intencionální*. A jak to vypadá v tom estetickém hodnocení? Když budu esteticky hodnotit, přičemž hodnocení se zakládá na představování podle *Brentana*.

No tak to potom co vlastně hodnotím?

To právě. No to je další námitka. A o čem soudím, když soudím? Jestli bych hodnotil to představování a ne ten předmět. Nebo přinejmenším obojí, protože on to nerozliší a řekne to takhle najednou. Rozhodně ne jenom ten předmět.

Plus prostě máme už tady samostatný, *Husserl* by řekl *akt*, on řekne zážitek nebo *psychický fenomén*, který má svůj předmět. A teď k tomuhle k tomuhle přistoupí plus nějaký další zážitek, kterému se říká přijímání, odmítání. A co teď on přijímá, odmítá? No on přistupuje k celému tomuhle blíže nerozlišenému, neanalyzovanému zážitku, který dává nějaký předmět. Prožívání prožívání a o tom mluví ten *Brentano* najednou, že k tomuhle se teď vztahuje ten další zážitek. To je to plus.

A *Husserl* vyloží ve své teorii soudu v těch kategoriích jako objekty, že soudci dává ten předmět přímo sám, rovnou, ne že se soud vztahuje k nějakému zážitku jinému. Na to je, když jsme u toho zůstali, jeden výborný příklad, ale já ho nejsem schopen zrekonstruovat... Už to mám, s tím se to snad objasní.

Podívejte se, tohle je mistrné *Husserlovo* rozlišení v *Logických zkoumáních*. Vůle, která chce realizovat nějaký *Sachverhalt*, to znamená nějaký věcný obsah. Vůle, která chce realizovat nějaký *Sachverhalt*, je jiná vůle než vůle, která chce realizovat soud. Předmět soudu je *Sachverhalt*, to jak se něco má. Že třeba ten soud říká, že tohle a tohle je dobré. Nebo nemusí to být v oboru hodnot. My musíme mít lepší příklad, takový, jehož *Sachverhalt* se dá realizovat vůlí. To znamená například, že do sklepa patří uhlí. Tak pozor. Když to budeme vykládat podle *Brentana* a teď přistoupí ta vůle, tak ona by vlastně chtěla, ta vůle by se vztahovala k tomu soudu, ne k obsahu toho soudu. To by byla vůle, která chce realizovat soud. A přitom je možná vůle, která bude realizovat obsah toho soudu. Je to jasné, ten rozdíl? To je příklad, na kterém to všechno, co se tady snažím říct.

Ale realizovat soud znamená, že vyřknu ten soud, nebo budu vyškrtávat to, jak se to uhlí donosí do sklepa?

No, nevím přesně, musím si to rozmyslet, jak to říct. Musím nějak opatrně. Rozhodně jsou tu tři roviny. Uprostřed je soud. Ten soud je o něčem, o nějakém obsahu. A nad tím soudem je ta vůle. A jednou ta vůle by měla chtít realizovat ten soud, to znamená myslet ho nebo ho říci v tomhle smyslu. To by bylo v tom pojetí *Brentanově*.

Prostě ten *Brentano* není schopen vysvětlit to, že by ta vůle mohla chtít realizovat ten obsah toho soudu. To znamená jít nanosít tam uhlí. Objednat uhlí.

To vyplývá z toho, co říká.

Protože nerozlišuje mezi... No tak to jistě nemusí přesvědčovat, ale tady nemáme žádný příklad.

Ta třetí rovina, vůle realizovat soud, ten soud a pak je ta vůle.

Jo, realizovat soud. A ta vůle může být jako dvojí. Protože to *Brentano* tak říká, že vůle se vztahuje k tomu prvnímu *psychickému fenoménu*.

Jiný hlas: K tomu základnímu *Vorstellung*, řekne. A *Vorstellung* už nerozliší na... už ji prostě dále nerozlišuje, tak stručně řečeno.

No jistě, tak my tady *Brentana* nečteme, že jo. Takže to je těžký, jo. Co se to říká v psychologii, no. To je základní věta jeho psychologie, jo. Že prostě nedovede vysvětlit, když řekne tu větu, že každý psychický fenomén je představou, a teď víme, co je představa, anebo se na ní zakládá, jo. Tak to znamená, že se zakládá každý, každé souzení nebo chtění se zakládá na představování, poněvadž *Vorstellung* je představa. Z toho snad jednoduše plyne, ne? Teda no, tak jednoduše možná ne, ale jako snad trochu to...

Když to takhle řekne a blíž to neurčí, nerozebe... nerozbere, tak... A tady to máme v té *phantasie phantasiae* zase. Jo? To znamená, ta *phantasie phantasiae* znamená jako ta vůle, která bude chtít realizovat ten soud. Ne ten *Sachverhalt*, ne to, o co jde. To znamená, budeme vzpomínat na to naše prožívání té sukcese, ne na to, tu melodii, co jsme slyšeli. Jo? To myslím, že se skrývá za tou, za tím *phantasie phantasiae*. No, je to možná odvážný výklad, ale já myslím, že to musí souhlasit, protože *Brentano* by to takhle myslel.

Jiný hlas: Že u toho *Brentana* už při tom prvním prožívání, prožíváme něco minulého.

Jiný hlas: Počkej, jak jsi na to přišla? Při nějakém prvním prožívání? No. Tak jsou přítomny... v tom jednom bodu, který je teď a tady... No, ty jsou přítomné, ne minulé. Přítomný je jenom jeden tón. Hm. No, jak jsme slyšeli, tak jich je přítomno víc, teda jinak bysme neměli melodii, jo. Přítomné, ale nějak modifikované. Jsou modifikované, ano, ano, ale musejí být přítomné. Takže vlastně u člověka děje přítomným něco, co vlastně je už minulostí. No, je to v minulosti, už to teď nezní. To, co pro mě je přítomno... No, ten tón už nezní sám o sobě. No, což ale neznamená, že ty tóny ve skutečnosti nezní dál. No, tady žádná... jak to ve skutečnosti, tak to právě sice není... *Husserl* u toho, že to, jestli ve skutečnosti zní, od toho odhlíží, jo. Jestli opravdu tady někdo... nebo ty předem víš, že znění ne... nevnímá, teda neprožívá, nýbrž pouze na ně vzpomíná. Ono to dokonce není... tohleto, co tady říkám, to není vzpomínka, co se tady líčí. To není vzpomínka, jo. To je až... tohleto je taková jako, čemu pak bude *Husserl* říkat retence, jo. Že jako ten tón je jako podržen v té modifikaci, se neztratí. Ale to ještě není vzpomínka. Vzpomínka je jako výslovné se vztahování k minulému jako k minulému. To vlastně v té...

Jiný hlas: Nicméně říká u těch *Vorstellungen*, že člověk definuje u toho nějak... No, aby to odlišil od vnímání, tak to musí nějak pojmenovat a řekne, že to už je paměťová nějaká... paměťová prostě představa, jo.

Jiný hlas: No, já si myslím, že daleko víc u toho *Brentana*, u toho, co jsme teď četli, by bylo vysvětlit to vzpomínání na tu vůli, nikoliv na ten prožitek. A kde to tady je? V tom prožitku je, jenomže prostě ty indexy budou posunutější a je to úplně to samé jako v tom prvním prožitku. No a kde to tady jako vyčítáš z toho textu, bud'? No, vyčítáš, že *phantasie phantasiae* a že *Brentano* musí... vzpomínka se vztahuje k tomu... o tom *Husserl* o tom píše tady v té... *phantasie phantasiae*, kde to má být u *Brentana*. No, to jsem se tady snažil hodinu vykládat, jako kde to vidím. No tak to se omlouvám teda. To mě mrzí. Jsem říkal, že se mi to asi nepovede. Tak. A jako kritériem toho, že jsem to vyložil, je jako co? Že uvedu citát, nebo... [nesrozumitelné] Tak to se omlouvám, no. Že jsem mluvil o čem nevím, tak jestli je chyba.

V jistém slova smyslu je třeba říct, že je blbý se tady ujímat *Brentana*, o němž nic nevíme. Že ať už *Husserl* v té kritice *Brentana* má pravdu nebo ne, tak je aspoň jasné, co mu vytýká. Ať právem, či ne. Že vytýká mu, že... to je první výtka tohleto, no. Že to je ta nadstavba, že prostě on tam potom totiž jako neřekne... on tam myslím vlastně neřekne, proč mu to vadí, že to je *phantasie phantasiae*, tak jsem se to snažil vyložit, no. Jako, jo? On tam... kde to ty to máš najít, jo, to slovo *phantasie phantasiae*? *Phantasie phantasiae* je v té kritice, jak si to skončil jako kontinuum, a strana *phantasie*. Je to strana dvanáctá, dvanáctá, v prvním odstavci, čtvrtý řádek, jo. No, no, no. Pak bychom teď měli co činit s *phantasiemi phantasie*. Já to teda sice nenašel, ale už ti věřím, že to tam je. Jedna, dvě, tři, čtyři. Na dvanáctý straně, dvanáct... o paneže, *Brentano*... aha, škoda, no jo, no, jak to má člověk vědět, no. S *phantasiemi phantasie*, jo. *Phantasiemi*... no. No a teď za tím řekne: narážíme zde na nevyřešené těžkosti. No tak ale jaké jsou to těžkosti, neřekl. Tak já jsem se pokusil prostě to jako... co si myslím, že by to mohlo být za těžkosti, jo. A teď ještě druhá těžkost, ať stihneme tu druhou námitku, jo. Která je možná... jednak je tu podrobněji popsána a možná, že je třeba zásadnější ještě nebo přesvědčivější, třeba já... No, já chci upozornit na tu větu uprostřed toho odstavce, uprostřed té strany dvanáct, že... že podle *Brentanova* určení se představování... jo, prosím, tady najdeme dokonce představování, jo. Uprostřed toho odstavce, uprostřed, no, jo? No, je to čtvrtý odstavec toho paragrafu šest, jo? A v jeho prostředku jest věta: podle *Brentanova* učení, že představování jako takové nepřipouští žádné diferenciaci, jo? Že mezi představami jako takovými, a to je myslím zase to představování, nehledě k jejich primárním obsahům, jo, ty mají

obsah, že jo, takže to představování, jo, primární obsah, nejsou žádné rozdíly, jo. A dál to radši nečtěme, aby se zase nevzniklo moc problémů. Tahle věta myslím vyvolává potřebu toho plus. Že představování samo se nějak nemodifikuje ve smyslu té kvality. Že by najednou to představování bylo jako, že by mělo ráz minulosti. Že by samo, že by samo mělo jaksi ráz minulosti nebo ten rozdíl toho kladení a nekladení. Ten *Brentano* nezná, jo. A protože nezná tu kvalitativní modifikaci toho představování nebo prožívání... Tak ji zná jenom časově a ne kvalitativně, teda jo? No, moment, tak to jsem nechtěl říct, ale... ani časově. No, to mělo být to plus právě, no taky. Taky tam by to mělo být plus. Teď jsou anebo i kvalitativní? Počkej, no tak kvalitativní radši tak nepoužívejme to slovo a řekněme jenom, že... I v té časové modifikaci... No, dokonce to tam má, jo. No kde? Jo, no... v poslední větě, že... tam je *und weder phantasmatisch, qualitativ gleichend*. No, jo, no. No a ta kvalitativní modifikace, to je jedno z kritérií těch objektivujících aktů, jak vám to pak příště třeba vyložím, jo. Takže on pak může to rozlišovat teda jedině snad, že třeba ten obsah je dán jako intenzivněji nebo méně intenzivně jako v... jo? Ale v tom prožitku samotném, jaksi v tom způsobu, jak se prožívá, v té kvalitě toho prožitku, jako žádnou modifikaci nepřipouští, jo. Tak tahle věta jako je důležitá a z ní plyne požadavek toho plus, jo. Ale to ještě není námitka, že jo, to je jenom jako...

Jiný hlas: no, ta námitka je myslím až dál. Jo, myslím, že v tom následujícím odstavci, že to bude řečeno velice ostře. Tak já ho přečtu tak trochu rychleji celej, aby byl ten kontext, a pak uprostřed jsou tam ty důležité věci. Odhlédněme však od všech *transcendujících* výkladů a pokusme se pro *imanentní* obsahy vytvořit takové pojetí, aby časová *modifikace* byla chápána skrze přidružení momentu, ale to je furt výklad *Brentanův*, zvaného časový, jenž se proplétá s jiným obsahovým průběhem s kvalitou, intenzitou a tak dále. Prožité to A, teď právě zaznělo, je prý obnoveno původní *asociací* a podle svého obsahu *kontinuálně* zachováno. To by však znamenalo: A eventuálně až na slabnutí intenzity, A vůbec neuplynulo do minulosti, nýbrž zůstalo přítomné. Tak tohle je jádro té druhé námitky, že A neuplynulo do minulosti, nýbrž zůstalo přítomné, a celý rozdíl by spočíval v tom, že *asociace* má být také tvůrčí a že připojuje nový moment zvaný minulý. Tento moment se odstupňovává, *kontinuálně* se mění a podle toho je A více nebo méně minulý. Minulost by tedy musela být, pokud spadá do sféry originárního časového nazírání, zároveň přítomností. Časový moment minulý by v témže smyslu musel být přítomným zážitkovým momentem. Vidíte, to prožívání je přítomné. Ta minulost, ta tady není, to prožité. Časový moment minulý by v témže smyslu musel být přítomným zážitkovým momentem jako moment červenost, asi tak jako něco červeného, tak zrovna tak by musel být ten moment minulý taky takhle přítomný. Ale ta červenost, moment červenosti, co to je? Je to zase to prožívané, nebo to prožívání? Já myslím, že prožívání, prožívaná ta červenost, dojem červený, počítej zkrátka asi, který aktuálně prožíváme. Moment červenosti, který aktuálně prožíváme. Je to prostě prožitek červeně, ne vjem červeně, jak jsme to předtím na začátku. Který aktuálně prožíváme, což je však zřejmý nesmysl. Ten následující odstavec taky. Teď ty odstavce jsou, tady je víc odstavců než v tom německém originále, kdyby náhodou jsme to nějak srovnávali. Teď odstavec začíná a musí se spojit s těma dvěma dalšími odstavci, patří v originále do jednoho odstavce. Na konci strany dvanáct teda: Možná namítnete, že A sám minul. To „sám“ myslím, že tady znamená právě to ve světě mimo prožívání. Ale že ve vědomí je na základě původní *asociace* nový obsah A n-tá, ne, nebude to ten vnější. To původní A vyvolá *asociací* to další A, takže to jsem řekl špatně. To A sám bude ten původní vjem. Ale že ve vědomí je na základě původní *asociace* nový obsah A s charakterem minulý. Jestliže je však stejný obsah A nadále ve vědomí, všimněte si, říká stejný a ne týž, stejný obsah A nadále ve vědomí, i když s novým momentem, potom tedy A není minulý. A není minulý, nýbrž přítomný. Je tedy teď přítomný a napořád přítomný, a to i s novým momentem minulý. Poněvadž ten moment minulý je tady taky přítomný. S momentem minulý, minulý a přítomný v jedno. Tomu přesně nerozumím z toho českého překladu, teď tomu konci, ale stačí i to předtím.

Jiný hlas: Může to minulý a přítomný být v jedno, ne?

Jiný hlas: Asi. Já nevím, jak to tam je, to „v jedno“ řečeno, ten konec toho... *in eins* jako naráz, jako v jedno. Že jsou spolu splynulí, nebo tak nějak myslím. No, to je ta druhá námitka. No a to už pak do konce

toho paragrafu pokračuje v tomto duchu. Že připojením nového momentu, ať už ho nazveme momentem minula, není *transcendující* vědomí s to vysvětlit, že to A je minulý A. Proč tady je *transcendující*, taky nedovedu okamžitě vysvětlit, snad to není nejdůležitější. A že není vůbec schopno dát žádnou, on říká nejvzdálenější představu o tom, že to, co mám teď ve vědomí, si svým novým charakterem je totožné s něčím, co teď ve vědomí není. Tohle myslím potvrzuje tu moji hypotézu, tahle věta. Všimněte si, že tady je totožné, kdežto *Brentano* může v tom svém výkladu s tou *asociací* mluvit jenom o stejném. Ten můj výklad spočívá, vychází z těch *modifikací* kvalitativních, které se vztahují k témuž předmětu. A to podle mého názoru není u toho *Brentana* možné. I by se to snad dalo vytušit, jestli to ovšem správně přeložili, ale *Husserlovi* nadmíru jasný ten rozdíl mezi stejným a totožným. Ty dva hrnečky jsou stejné, ale nejsou totožné. Jsou ze stejného servisu, ale jsou to dva stejné hrnečky a ty nejsou totožné. Ty A jsou stejná, nejsou totožná. Protože aby byla totožná, tak pak ten rozdíl těch dvou zážitků musí spočívat jenom v nějaké té kvalitativní *modifikaci* nebo prostě v nějaké *modifikaci*, která připouští se vztahovat k témuž A. Takže já bych si podtrhl tady to stejný, to je v tom odstavci na straně dvanáct dole, a na konci toho dalšího, my to máme rozděleno na dva odstavce, totožné s něčím. Tohle myslím potvrzuje tu moji, já jsem si to předtím neuvědomil, ale tohle bych mohl jako doklad, až vám vysvětlím podrobně, co jsou to ty *objektivující* akty, tak tuhle větu bych znova přečetl. Ta se mi zdá jako třetí nejdůležitější věta. Zatím jsme řekli dvě, tak tahle třetí, ta je jádrem té polemiky. A dokonce, když jsem řekl, že jsou ty námitky dvě, tak tu první lze i podřadit tady pod tuhle větu. Poněvadž ten můj výklad o tom fantazie je fantazie právě chce říct taky tohleto, že ta vůle, která chce realizovat jenom ten soud, tak se nevztahuje k témuž jako tady ten soud. Tak bych to řekl. To já vám všechno, ono se to poměrně snadno vysvětlovalo u toho *Husserla*, to snad se mi podaří příště. Ale tak tuhle větu prosím zlatě zarámovat. Není asi jasná, že je tak...

Hejdánek: Ale všimněte si jejího zvláštního postavení. Přichází po těch tvrdých námitkách – to jsme celé přečetli, ten předchozí odstavec. Ty námitky skončí v tom, že vlastně to A bude přítomné a ten moment takzvané minulosti bude taky přítomný. Víte, a tak proč tady, jak tady teď může říct tuhle větu? Ona vypadá, jako kdyby sem nepatřila, ne? Jednak ta nářezka je stejná, jak jsem na to upozornil. Ale víte, ten *Brentano* nezná ty *modifikace*, *modifikace* aktu, který se vztahuje k témuž, tak tam musí to A pořád mít jako přítomné, jinak se mu ztratí. Takhle bych to jedním způsobem vysvětlil. Já si myslím, že tam musí být pořád přítomné, protože nezná tu *modifikaci*, není schopen vůbec vyřknout větu, že se můžeme k tomu A vztahovat jako k minulému. Ta minulost je jenom moment prožívání, ne moment toho prožitého, nebo stránka nebo charakter toho prožitého. Víte? Takže on ho tam musí pořád mít s nějakým přítomným momentem minule, a tak tam žádná minulost není. No není to, je to těžké a já to říkám rychle a kostrbatě. K tomu se vrátíme příště.

Ale proč teď mluvíme jenom o tom, proč najednou tady padne tahle věta, která mně se zdá důležitá. V té větě totiž je řečeno, co *Husserl* považuje za svůj cíl a o čem nemá *Brentano* tušení, nebo nemůže k tomu nic říct. Že totiž představa, že nám nemůže nic říct o tom, že to, co mám teď ve vědomí, s jeho novým charakterem, je totožné – a teď to, co mám ve vědomí, se myslí to prožívané – je totožné s něčím, co teď ve vědomí není, nýbrž bylo. Tohle je úkol, který *Brentano* není schopen vyřešit ani v oboru vnímání. Víte, když se podívám na tenhle hrneček a zavřu oči, že když je otevřu, že to je tentýž hrneček – ale teď na něj nevzpomínám, nýbrž že to je tentýž, který jsem viděl, a to, že jsem ho viděl, není důležité. To není schopen, koncepce prožívání – což vám vyložím příště – u toho *Brentana* je nedostatečná v tomhle smyslu. Nedovolí tohleto pochopit nebo vysvětlit.

Zdůrazňuju, já toho *Brentana* připomínám a *Husserl* ho připomíná právě proto, že bez toho *Brentana* by toho *Husserla* nebylo. Ne že si tady vybíráme někoho, koho budeme kritizovat, abychom ukázali, jak ten *Husserl* je jiný nebo lepší, nýbrž jak on rozvíjí některé ty věci, které nakousl. *Brentano* přišel s tím, že bez objektivního času, bez té úvahy, že by nějaké objektivní procesy na nás působily a tím, že trvají, že máme prožitek trvání. Tohle *Brentano* pochopil, že trvání vjemu a vjem trvání – vnímám, že něco trvá – že jsou dvě odlišné věci. Bez tohohle objevu by pořád ty analýzy byly částečně zapleteny, přinejmenším do té

souvislosti s tím objektivním děním, a nebyla by to analýza, nebyla by to, jak *Husserl* říká, *konstituční analýza* čeho? Co je jeho cílem? Nakonec ukázat, jak z tohohle subjektivního prožívání se *konstituuje* ten objektivní čas. To je jeho nakonec cíl.

Ale teď jsme si řekli, ten necháme stranou, ten objektivní čas. My budeme ukazovat, jak on vyroste z toho subjektivního. To znamená, uzavřeme se teď do té sféry toho prožívání samotného a tam budeme hledat, jestli jsou tam nějaké *kvazičasové* nebo časové souvislosti. Jestli už tam je něco, o co se pak může to ustavení – *Brentano* řekne, nebo asi i *Brentano*, řekne, že třeba veškerý čas, to, že je pojem, nevznikne nějakou *asociací*. Tak o co se to vytváření toho pojmu opírá, se můžeme zeptat? O co se může opřít to získání toho pojmu času, veškerého času nebo nekonečného času? No o něco z toho prožívání. Víte, takhle se nějak vyloží – domnívám se já, to nečtu dopředu schválně – původ toho pojmu objektivní čas nebo prostě věčný čas nebo fyzikální čas.

Jiný hlas: Ale z toho minula víš, právě nejsou objasněny různé pojmy jako pocíťovaná data, názorové charakter, temporální data, víš, a co jsou to tady zase primární vztahy? Rozumíš, tady končí, že *Brentanova* chyba je, že redukuje na primární obsahy a charakter.

Hejdánek: Tak ty otázky dáme příště. Jinak o těch datech by mělo být v těch vlastních analýzách. Tak když to budu vědět, tak to příště vysvětlím. Ale chci zdůraznit, že ty *objektivující akty*, které jsem popsal příklady – příště je vymezím přesněji. To je podle mého názoru poměrně ojedinělého základní *Husserlův* objev vůbec. Kde *Brentano* objevil tu *intencionalitu*, tu on rozpracuje, a tak se to vždycky vykládá, že on objevil ještě něco dalšího. A to jsou ty *objektivující akty*. To jsou akty, které dávají předměty, které si dávají samy předměty v různých kvalitách, v různých kvalitativních modifikacích. Já se domnívám, že to je i klíč k těm analýzám toho časového vědomí. Ten objev *objektivujících aktů*, tak to je moje interpretační hypotéza tady k tomu. A tu se budu snažit držet nejenom příště, ale až do konce, takže vícekrát se k tomu vrátím.

Zatím si stačí uvědomit ten příklad s tím obrazem, který je předmětem, jednou kladen, že jest, podruhé bytí není kladeno, takže to je modifikace ve smyslu kladoucí, nekladoucí. A pak je výborný příklad s tou vůlí, jaký je rozdíl v té vůli, která se vztahuje k zážitku, totiž k souzení, že chce realizovat soud, totiž zopakovat ten soud nebo si ho plně prožít, a pak ta, která chce ten obsah, to, co ten soud říká, uskutečnit. V tom je jádro té polemiky s tím *Brentanem* a klíč k těm *objektivujícím aktům*. Že to jsou ty, které se můžou vztahovat různým způsobem k týmž objektům. Vůle si sama nemůže dát možná předmět, to *Husserl* připouští. Jenže to nedělá tak, že by se vztahovala k celému zážitku, který dává ten předmět, jako to je u *Brentana*, že to je představování i představované, kvalita i ten obsah, přičemž obsah je slovo velice mnohoznačné u *Husserla*, ale takhle zatím vágně řečeno. S tím on nesouhlasí, že vůle si nemůže dát sama. Musí tady být nějaký *objektivující akt*, který dává ten předmět. Jenže ta vůle se nevztahuje k tomu aktu, nýbrž jenom k předmětu toho aktu. Tak si to teď vezměte: fantazie je fantazie. Fantazie se vztahuje k soudu, k zážitku, ale ono je možné se vztahovat jenom k předmětu toho zážitku. A to je jaksí...

Jiný hlas: nakousnuto – strom je zelený. Nakousnuta, nakousnuta ta myšlenka těch *objektivujících aktů*. Tak takhle, takhle na to jdou.

Že ten *Husserl* se tam pořád dostává, v tom případě se dostává k tomu předmětnému světu jako k *noematu*, zatímco on se dostává k tomu *objektifikovanému* světu. Takže ten *Husserl* stejně nepřinese stav své hranice. Poněvadž ten sklep, o kterém, na který on ukazuje, je jenom ten svět vyzvednutý z těch zážitků, ale není to objektivní svět, jak se tomu běžně rozumí. Ani ten objektivní, takzvaný objektivní čas, to není objektivní čas. On mluví od samého začátku o tom, že se táže, jak je konstituován. Kdyby to byl objektivní čas, jak se tomu běžně rozumí, tak nemůžeme hovořit o tom, jak je konstituován. To je naopak čas konstituovaný, mohlo by se říci konstruovaný tím *objektivujícím aktem* nebo těmi *objektivujícími akty*. Aby bylo jasné, když jsme si rozlišovali, co je *představa*, *představování*, co je fyzické a psychické u *Brentana*, tak když on mluví o tom objektivním, tak mluví o *objektivaci* jako určitém myšlenkovém aktu, který konstruuje mimo čas a prostor něco, co může být i časové. Ten objektivní čas je konstruovaný čas. Náhodou to tady vyšlo, protože je to ve shodě s moderní fyzikou, ale to *Husserl* nevěděl. A protože uvedl

ten příklad toho sklepa, tak by to vypadalo, že to platí i pro jiné věci. Ale ovšem samozřejmě brambory nebo uhlí v tomto sklepe nemají ten charakter jako čas. To jest skutečné brambory jsou, kdežto skutečný jeden objektivní čas v tom *Husserlově* smyslu, fyzikálním smyslu neexistuje.

Takže tam má, pokud jde o ten čas, pravdu. Ten příklad neměl jako nějak všechno shrnout, to měl být jenom příklad na to dvojí vztahování. A to s těmi bramborami nebo s uhlím, to jsem si tady hodil, to by se dalo třeba najít lepší příklad, to by mělo být přesnější, do kterého sklepa. Takže aby pak někdo neříkal, že se mně dneska neobjasnilo [nesrozumitelné] věci.